

BAKİ DÖVLƏT UNIVERSİTETİ

«Təsdiq edirəm»

Filologiya fakültəsinin dekani

_____ **dos. M.T.Vəliyev**

**«TÜRKOLoji ARAŞDIRMALAR»
ELMİ-TƏDQİQAT LABORATORİYASININ
ELMİ-TƏDQİQAT İŞLƏRİNİN YERİNƏ YETİRİLMƏSİNƏ DAİR
H E S A B A T**

«TÜRKOLoji ARAŞDIRMALAR» ELMİ-TƏDQİQAT LABORATORİYASININ ELMİ-TƏDQİQAT İŞLƏRİ

GİRİŞ

«Türkoloji araşdırmalar» elmi-tədqiqat laboratoriyası Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirinin 12 iyul 2010-cu il tarixli 1088 sayılı əmrinə və Bakı Dövlət Universitetinin 11 noyabr 2010-cu il tarixli əmrinə əsasən yaradılmışdır.

Müasir qloballaşma şəraitində türkologiyanın dünya elminə inteqrasiyası və BDU-da türkologiyaya aid fənlərin daha da səviyyəli tədrisi və mükəmməl elmi bazanın təşkili üçün «Türkoloji araşdırmalar» elmi-tədqiqat laboratoriyası Filologiya fakültəsinin Türkologiya kafedrası nəzdində fəaliyyət göstərir və həmin kafedranın müdiri AMEA-nın müxbir üzvü, prof. Tofiq İsmayıl oğlu Hacıyev ona rəhbərlik edir.

2013-cü ildə «Türkoloji araşdırmalar» elmi-tədqiqat laboratoriyası «Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın aktual problemləri» adlı problem üzrə araşdırma aparmışdır. Problemin tədqiqinə AMEA-nın müxbir üzvü, prof. T.İ. Hacıyev rəhbərlik etmişdir.

STRUKTUR VƏ ŞTAT CƏDVƏLİ.

Hesabat dövründə «Türkoloji araşdırmalar» elmi-tədqiqat laboratoriyası aşağıdakı tərkibdə elmi iş aparmışdır.

№	Adı, soyadı və atasının adı	Elmi dərəcəsi	Vəzifəsi	Doğulduğu tarix
1.	Hüseynova Ülviyyə Hüseyn qızı	filologiya üzrə fəlsəfə doktoru	tam ştat elmi işçi	1971
2.	Eyvazov Pərvin Eyvaz oğlu	---	0,5 ştat kiçik elmi işçi	1987
3.	Bayramov Ramil Əkbər oğlu	---	0,5 ştat kiçik elmi işçi	1985
4.	Fərəcov Anar Tofiq oğlu	---	tam ştat baş laborant	1989

«TÜRKOLoji ARAŞDIRMALAR» ETL-də APARILAN ELMİ-TƏDQİQAT İŞLƏRİNİN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ, ADI, SAYI, QISA ANNOTASIYASI VƏ YERİNƏ YETİRİLMƏSİ

İSTİQAMƏT: Dilçilik

PROBLEM: Türkologiyanın aktual problemləri

MÖVZU: Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın aktual problemləri

Laboratoriyada türk dillərinin tarixi, inkişafı, müasir vəziyyəti və görkəmli türkoloqların elmi yaradıcılığının tədqiqi bağlı elmi-tədqiqat işləri aparılır. XX əsr Azərbaycan dilçiliyinin yaranmasında və inkişafında, bu dilçiliyin geniş mənada türkologiya ilə bağlanması müstəsna xidmət göstərmiş professor Bəkir Çobanzadənin elmi yaradıcılığı müntəzəm və hərtərəfli tədqiq olunacaq, geniş tarixi-türkoloji araşdırmalar aparılacaqdır.

Rəhbər: prof. T.İ. Hacıyev

İş A Türk dillərinin etnoqrafik leksikası

İcraçı fil.f.d. Hüseynova Ü.H.

2013-ildə aparılan “**Oğuz qrupu türk dillərinin etnoqrafik leksikası**” mövzusunda elmi plan işində türk dillərinin etnoqrafik leksikası tədqiq olunur. Tədqiqat işin oğuz qrupu türk dillərinin etnoqrafik leksikasını toplanılmış, onun xüsusiyyətləri araşdırılmış, qıpçaq, karluq qrupları ilə müqayisəli şəkildə fərqləri cəhətləri ortaya çıxarılmışdır. Tədqiqat işində oğuz dillərinin – Azərbaycan, türk, qaqauz, türkmən və b. dillərin etnoqrafik leksikası hərtərəfli və

sistemli şəkildə araşdırılmış, tədqiqata cəlb olunan leksik qat tarixi və müasir aspektlərdən, nəzəri və praktik cəhətdən təhlil olunmuşdur. Burada ilk dəfə etnoqrafik leksikanın tarixi, linqvistik, etnoqrafik və folklor faktları əsasında yaranması və mövcudluğu yeni istiqamətdə zəngin dil nümunələri ilə izah olunmuşdur.

Etnoqrafik leksikanın təhlil edilməsi türk dillərinin tarixi, etnik kökü, mədəniyyəti ilə bağlı bir sıra məsələlərin həllində əhəmiyyətlidir. Tədqiqatın nəticələrindən türk dillərinin tarixi leksikologiyası, etnoqrafiyası, etnogenezi məsələlərinin öyrənilməsi, həmçinin türk dillərinin leksikasının müqayisəli şəkildə tədqiqi zamanı istifadə etmək olar.

Tədqiqatın materiallarından ali məktəblərin filologiya fakültələrində türkologiyaya aid kurslarda istifadə etmək olar.

Tədqiqat işinin elmi nəticələri beynəlxalq elmi konfransda aprobasiyadan keçmiş, konfrans materiallarında dərc olunmuşdur. Bundan əlavə elmi məcmuələrdə məqalə şəklində çap olunmuşdur.

İş B Bəkir Çobanzadənin elmi yaradıcılığında dil tarixi məsələləri

İcraçı Eyvazov P.E.

Bəkir Çobanzadənin dil tədqiqatlarında qrammatik kateqoriyaların şərh

Məlum olduğu kimi, Bəkir Çobanzadə müasir elmi qrammatikanın həm nəzəri, həm də praktik xüsusiyyətlərini verməklə bu istiqamətdə öz yaradıcılıq istiqamətlərini müəyyənləşdirmişdir. Buna görə də dilimizin morfoloji quruluşunu ətraflı tədqiq edən alimin elmi araşdırmalarında bir məqsəd də ana dilimizin tədrisindəki elmi nöqsanları aradan qaldırmaq idi. Bu baxımdan mövzuda görkəmli türkoloqun dilimizin qrammatik quruluşundan bəhs edən əsərlərinə müraciət edilmiş, bu fikirlərin dilçilik tarixində tutduğu mövqeyə münasibət bildirilmişdir. Burada onun ilk dəfə qrammatik kateqoriyaları ümumi və xüsusi qrammatik kateqoriyalar adı altında qruplaşdırması, onların dildəki funksiyalarını elmi şəkildə izahını verməsi və s. məsələlər əks olunmuşdur.

İş C Bəkir Çobanzadənin dilçilik görüşləri

İcraçı Bayramov R.Ə.

Bəkir Çobanzadənin Azərbaycan dilçiliyində rolu

Elmi-tədqiqat işində Bəkir Çobanzadənin Azərbaycana gəlişinin səbəbləri, onun əlifba məsələsinə münasibəti aydın şəkildə izah olunur. B.Çobanzadənin Azərbaycanda 1922-ci ildə yaradılmış Yeni Türk Əlifba Komitəsinin elmi işlərinə rəhbərliyi zamanı yeni əlifba uğrunda mübarizəsi işıqlandırılır. Eyni zamanda 1926-cı ildə Bakıda keçirilən I Bakı Türkoloji Qurultayında B.Çobanzadənin əlifba məsələsi ilə bağlı söylədiyi fikirlərə elmi şərh verilir. Dilimizdə oxuyub yazmaqda çətinlik yaradan ərəb əlifbasından daha asan bir əlifbaya – latın əlifbasına keçmək işində B.Çobanzadənin zəhməti yüksək qiymətləndirilir.

DƏRC OLUNMUŞ ELMİ İŞLƏRİN XARAKTERİSTİKASI

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ü.H.Hüseynova

№	İşin adı	İşin növü	Nəşriyyat, jurnal və s. adı	İşin həcmi	Həm- müəllif
Beynəlxalq məqalə					
1.	Особенности тюркского сознания в эпосе «Манас» (на основе концепта злой дух)	məqalə	Ленинградский государственный университет им. А.С.Пушкина. IV международная научно-практическая конференция «Перевод. Язык. Культура», 2013	s. 53-56	
2.	Тюркская языковая	məqalə	Казахстан, Тюркская	s. 152-161	

	картина мира в произведениях Чингиза Айтматова		академия, Международная научно-практическая конференция «Чингиз Айтматов и современный тюркский мир», посвященная 85-летию Чингиза Айтматова, 6 ноября, Астана, 2013		
Respublikada məqalə					
3.	Тюркологическое наследие Бекира Чобанзаде	məqalə	Bakı Dövlət Universiteti, Bəkir Çobanzadənin anadan olmasının 120 illik yubiliyənə həsr olunmuş "Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri" mövzusunda Respublika elmi konfransının materialları, 31 may 2013-cü il, Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2013	s. 47-52	
4.	Çinqiz Aytmatovun yaradıcılığında türk təfəkkürünün bədii inikası	məqalə	AMEA Ədəbiyyat İnstitutu, Çingiz Aytmatovun 85-illik yubileyinə həsr olunmuş materiallar, Bakı, 2013	s. 123-130	
5.	Концепты «добрый дух» и «злой дух» в культовой системе тюркских языков	məqalə	Journal of Qafqaz University, 2013,	s. 108-112	
Beynəlxalq tezis					
6.	О некоторых этнокультурных лексемах в культовой системе тюркских языков	tezis	Qafqaz Universiteti, Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyinə həsr edilmiş gənc tədqiqatçıların I Beynəlxalq elmi konfransının materialları, 25-26 aprel 2013, Bakı, 2013	s. 479-481	
Elmi redaktorluq					
7.	Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri		Bakı Dövlət Universiteti, Bəkir Çobanzadənin anadan olmasının 120 illik yubiliyənə həsr olunmuş "Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri" mövzusunda	360 s.	

			da Respublika elmi konfransının materialları, 31 may 2013-cü il, Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2013		
--	--	--	---	--	--

Kiçik elmi işçi Bayramov Ramil Əkbər oğlu

№	İşin adı	İşin növü	Nəşriyyat, jurnal və s. adı	İşin həcmi	Həmmüəllif
Respublikada məqalə					
1.	Bəkir Çobanzadə və əlifba məsələsi	məqalə	Bakı Dövlət Universiteti, Bəkir Çobanzadənin anadan olmasının 120 illik yubiliyənə həsr olunmuş “Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri” mövzusunda Respublika elmi konfransının materialları, 31 may 2013-cü il, Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2013	s. 67-73	
2.	Azərbaycan dilində morfoloji yolla yaranan psixologiya terminləri	məqalə	Dil və ədəbiyyat (Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal), № 4(88), Bakı, 2013	s. 112-115	

Kiçik elmi işçi Eyvazov Pərvin Eyvaz oğlu

№	İşin adı	İşin növü	Nəşriyyat, jurnal və s. adı	İşin həcmi	Həmmüəllif
Respublikada məqalə					
1.	Bəkir Çobanzadənin dil tədqiqatlarında qrammatik kateqoriyaların şərhı	məqalə	Bakı Dövlət Universiteti, Bəkir Çobanzadənin anadan olmasının 120 illik yubiliyənə həsr olunmuş “Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri” mövzusunda Respublika elmi konfransının materialları, 31 may 2013-cü il, Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2013	s. 56-63	
2.	Bağlayıcılaşma prosesi. Bağlayıcı, bağlayıcı söz, bağlayıcı vasitə	məqalə	Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyinə həsr olunmuş “Filologianın aktual problemləri”	s. 511-516	

			mövzusunda Respublika elmi-nəzəri konfransın materialları. Bakı, 2013		
3.	Bəxtiyar Vahabzadənin ana dili konsepsiyası	məqalə	Görkəmli pedaqoq, ədəbiyyatşünas Firudin bəy Köçərlinin 150 illik yubileyinə həsr olunmuş Respublika elmi konfransının materialları. Bakı, 2013	s. 204-207	
4.	Bəkir Çobanzadənin qrammatik şəkilçilər haqqında tədqiqləri	məqalə	Dil və ədəbiyyat (beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal), № 3(87), Bakı, 2013	s.	

ELMI-TƏDQIQAT İŞLƏRİNİN NƏTİCƏLƏRİNİN TƏTBİQİ

Etnoqrafik leksikanın təhlil edilməsi türk dillərinin tarixi, etnik kökü, mədəniyyəti ilə bağlı bir sıra məsələlərin həllində əhəmiyyətlidir. Tədqiqatın nəticələrindən türk dillərinin tarixi leksikologiyası, etnoqrafiyası, etnogenezi məsələlərinin öyrənilməsi, həmçinin türk dillərinin leksikasının müqayisəli şəkildə tədqiqi zamanı istifadə etmək olar.

Tədqiqatın materiallarından ali məktəblərin filologiya fakültələrində türkologiyaya aid kurslarda istifadə etmək olar.

«TÜRKOLOJİ ARAŞDIRMALAR» ELMİ-TƏDQIQAT LABORATORİYASININ İŞÇİLƏRİNİN 2013-cü İLDƏ KONFRANS VƏ SİMPOZİUMLARDA İŞTİRAKI

«Türkoloji araşdırmalar» elmi-tədqiqat laboratoriyasının əməkdaşlarının təşkilatçılığı görkəmli dilçi alim, ədib professor Bəkir Çobanzadənin anadan olmasının 120 illik yubileyinə həsr olunmuş «Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri» mövzusunda Respublika elmi konfrans keçirilmiş və onun materialları çap olunmuşdur.

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ü.H.Hüseynova

1. Особенности тюркского сознания в эпосе «Манас» (на основе концепта злой дух) / Ленинградский государственный университет им. А.С.Пушкина. IV международная научно-практическая конференция «Перевод. Язык. Культура», 2013

2. О некоторых этнокультурных лексемах в культовой системе тюркских языков / Qafqaz Universiteti, Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyinə həsr edilmiş gənc tədqiqatçıların I Beynəlxalq elmi konfransının materialları, 25-26 aprel 2013, Bakı, 2013

3. Тюркологическое наследие Бекира Чобанзаде // Bakı Dövlət Universiteti, Bəkir Çobanzadənin anadan olmasının 120 illik yubileyinə həsr olunmuş «Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri» mövzusunda Respublika elmi konfransının materialları, 31 may 2013-cü il, Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2013

4. Тюркская языковая картина мира в произведениях Чингиза Айтматова // Казахстан, Тюркская академия, Международная научно-практическая конференция «Чингиз Айтматов и современный тюркский мир», посвященная 85-летию Чингиза Айтматова, 6 ноября, Астана

Kiçik elmi işçi Eyvazov Pərvin Eyvaz oğlu

1. Bağlayıcılaşma prosesi. Bağlayıcı, bağlayıcı söz, bağlayıcı vasitə // Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyinə həsr olunmuş «Filologianın aktual problemləri» mövzusunda Respublika elmi-nəzəri konfrans, Bakı, 8 may 2013-cü il

2. Bəkir Çobanzadənin dil tədqiqatlarında qrammatik kateqoriyaların şərhı / Görkəmli dilçi alim, ədib professor Bəkir Çobanzadənin anadan olmasının 120 illik yubileyinə həsr olunmuş “Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri” mövzusunda Respublika elmi konfrans, Bakı, 31 may 2013-cü il

3. Bəxtiyar Vahabzadənin ana dili konsepsiyası / Görkəmli pedaqoq, ədəbiyyatşünas Firudin bəy Köçərlinin 150 illik yubileyinə həsr olunmuş Respublika elmi konfrans. Bakı, 2013

Kiçik elmi işçi Bayramov Ramil Əkbər oğlu

Bəkir Çobanzadə və əlifba məsələsi / Görkəmli dilçi alim, ədib professor Bəkir Çobanzadənin anadan olmasının 120 illik yubileyinə həsr olunmuş “Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri” mövzusunda Respublika elmi konfrans, Bakı, 31 may 2013-cü il.

Baş laborant Fərəcov Anar Tofiq oğlu

1. Müqayisəli-tarixi tədqiqatların üsulları və tətbiqi məsələləri / Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyinə həsr olunmuş “Filologiyanın aktual problemləri” mövzusunda Respublika elmi-nəzəri konfrans, Bakı, 8 may 2013-cü il

2. Dilin sosial diferensiallaşması: Azərbaycan dilçiliyində onun tədqiqat istiqamətləri / Görkəmli dilçi alim, ədib professor Bəkir Çobanzadənin anadan olmasının 120 illik yubileyinə həsr olunmuş “Bəkir Çobanzadə və türkologiyanın müasir problemləri” mövzusunda Respublika elmi konfrans, Bakı, 31 may 2013-cü il

3. Dilin sosial diferensiallaşmasının səbəbləri // Görkəmli pedaqoq, ədəbiyyatşünas Firudin bəy Köçərlinin 150 illik yubileyinə həsr olunmuş Respublika elmi konfrans. Bakı, 2013, 26 noyabr

4. Müqayisəli-tarixi tədqiqatların əsas üsulları // Magistrantların Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyinə həsr olunmuş “Humanitar elmlərin aktual problemləri” mövzusunda II Beynəlxalq Elmi Konfrans, Bakı, 2013, aprel

ETL-də ELMİ KADRLARIN HAZIRLANMASI

P.E.Eyvazov Bakı Dövlət Universitetinin fəlsəfə doktoru proqramı üzrə əyani doktorantıdır.

R.Ə.Bayramov Azərbaycan Dillər Universitetinin fəlsəfə doktoru proqramı üzrə əyani doktorantıdır.

ƏSAS NƏTİCƏLƏR VƏ TƏKLİFLƏR

Etnoqrafik leksikanın təhlil edilməsi türk dillərinin tarixi, etnik kökü, mədəniyyəti ilə bağlı bir sıra məsələlərin həllində əhəmiyyətlidir. Tədqiqatın nəticələrindən türk dillərinin tarixi leksikologiyası, etnoqrafiyası, etnogenezi məsələlərinin öyrənilməsi, həmçinin türk dillərinin leksikasının müqayisəli şəkildə tədqiqi zamanı istifadə etmək olar.

Tədqiqatın materiallarından ali məktəblərin filologiya fakültələrində türkologiyaya aid kurslarda istifadə etmək olar.

Türkologiya kafedrasının müdiri:

**AMEA-nın müxbir üzvü,
prof. T.İ. HACIYEV**